

RECENTNA PRAKSA SUDA EUROPSKE UNIJE O ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU ZBOG POVREDE PRAVA NA ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA

Prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača*
Doc. dr. sc. Armando Demark**

UDK 347.426.4:342.722
<https://doi.org/10.30925/zpfsr.46.1.5>
Ur.: 14. studenoga 2024.
Pr.: 12. prosinca 2024.
Pregledni rad

Sažetak

U radu se prikazuju recentne odluke Suda Europske unije o tumačenju čl. 82. Uredbe o zaštiti podataka kojim je propisana odgovornost za štetu. Neposredna primjena Uredbe o zaštiti podataka pred sudovima država članica otvara brojna pitanja o usklađenosti pravila nacionalnih prava s pravilima Uredbe, posebno onih koja se odnose na pojam neimovinske štete i utvrđivanje njezine visine, vrstu i pretpostavke odgovornosti za štetu te teret dokaza u postupcima radi njezine naknade. Sud je Europske unije tijekom posljednje godine dana sustav privatne provedbe Uredbe o zaštiti podataka svojim tumačenjima značajno upotpunio, ali su brojna pitanja i dalje otvorena. Među njima se svakako ističu ona koja su posljedice činjenice da je pojam neimovinske štete autonoman i da mora imati ujednačeno tumačenje u cijeloj Europskoj uniji. Budući da Uredba o zaštiti podataka ne propisuje kriterije za utvrđivanje visine naknade za tu štetu niti daje smjernice nacionalnim zakonodavcima i sudovima u tom pogledu, upitno je koliko su uz trenutačno važeće uređenje ostvarivi njezini ciljevi.

Ključne riječi: odgovornost za štetu; nematerijalna šteta; zaštita osobnih podataka; načelo procesne autonomije; krađa identiteta.

1. UVOD

U suvremenom svijetu kibersigurnost¹ zauzima jednu od središnjih uloga

* Dr. sc. Maja Bukovac Puvača, redovita profesorica u trajnom zvanju, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; maja.bukovac.puvaca@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3266-2108>.

** Dr. sc. Armando Demark, docent, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; ademark@pravni.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9986-2169>.

1 Pojam kibersigurnost (engl. *cybersecurity*) obuhvaća aktivnosti koje su potrebne kako bi se od kiberprijetnji zaštitilo mrežne i informacijske sustave, korisnike tih sustava i druge osobe na koje te prijetnje utječu. Navedeno prema: *Europsko vijeće, Kibernetička sigurnost*

u raspravi o zaštiti osobnih podataka pojedinaca. Tijekom posljednjih desetak godina značajno je porasla razina svijesti o osjetljivosti kibernetičke infrastrukture i povredama koje mogu dovesti do povrede zaštite osobnih podataka i prouzročiti štetu pojedincima.² Pojedini autori ističu kako kibernetički napadi predstavljaju ozbiljnu opasnost i za javni sektor, odnosno jedan su od najvećih izazova suverenosti država.³ U Strategiji Europske unije za kibersigurnost za digitalno desetljeće⁴ iz 2020. godine istaknuto je kako je „povećanje kibersigurnosti ključno (...) kako bi se zaštitila (...) prava na privatnost i zaštitu osobnih podataka.“⁵ Tijekom posljednje godine dana i u Republici Hrvatskoj se aktualiziralo pitanje odgovornosti za štetu prouzročenu povredom prava na zaštitu osobnih podataka. Razlog tomu su kibernetički napadi, odnosno pokušaji tih napada na niz javnopravnih i privatnopravnih subjekata. Medijski su bili najviše praćeni napadi na informatičku infrastrukturu: Kliničkog bolničkog centra Rebro,⁶ Agencije za znanost i visoko obrazovanje,⁷ Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje,⁸ Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga,⁹ Zračne luke Sveti Jeronim u Splitu¹⁰ te Autobusnog kolodvora Zagreb.¹¹ Do nezakonite je obrade osobnih podataka u Republici Hrvatskoj dolazilo i bez kibernetičkih napada. Agencija za zaštitu osobnih podataka npr. utvrdila je povrede od strane agencija za

-
- (kibersigurnost): kako se EU bori protiv kiberprijetnji, pristup 10. rujna 2024., <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cybersecurity/>.
- 2 Maria Grazia Porcedda, *Cybersecurity, Privacy and Data Protection in EU Law: A Law, Policy and Technology Analysis* (Oxford: Hart Publishing, 2023.), 1.
  - 3 Robert Walters i Marko Novak, *Cyber Security, Artificial Intelligence, Data Protection & the Law* (Singapur: Springer, 2021.), 22-24. Primjerice, samo tijekom 2019. godine, došlo je do preko sedam milijardi slučajeva povrede osobnih podataka na svjetskoj razini.
  - 4 *Europska komisija, Visoki predstavnik Europske unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, Zajednička komunikacija Europskom parlamentu i Vijeću, Strategija EU-a za kibersigurnost za digitalno desetljeće*, pristup 11. rujna 2024., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0018> (u daljnjem tekstu: Strategija).
  - 5 Strategija, 4. Na tom je tragu donesena i Direktiva (EU) 2022/2555 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o mjerama za visoku zajedničku razinu kibersigurnosti širom Unije, izmjeni Uredbe (EU) br. 910/2014 i Direktive (EU) 2018/1972 i stavljanju izvan snage Direktive (EU) 2016/1148 (Direktiva NIS 2), SL L 333, 27.12.2022., kojom se utvrđuju mjere u svrhu postizanja visoke zajedničke razine kibersigurnosti na prostoru EU-a, a koju je Republika Hrvatska implementirala početkom 2024. godine donošenjem Zakona o kibernetičkoj sigurnosti, Narodne novine, br. 14/24.
  - 6 Vidi npr.: *Poslovni dnevnik*, pristup 10. rujna 2024., <https://www.poslovni.hr/hrvatska/hakeri-ucjenjuju-kbc-rebro-imate-rok-do-18-srpnja-za-uplatu-4447492>.
  - 7 Vidi npr.: *Index.hr*, pristup 10. rujna 2024., <https://www.index.hr/vijesti/clanak/haker-ukrao-13-gb-podataka-agenciji-za-znanost-i-visoko-obrazovanje-uhicen-je/2590959.aspx>.
  - 8 Vidi npr.: *Nacional.hr*, pristup 10. rujna 2024., <https://www.nacional.hr/novi-kiberneticki-napad-na-udaru-hakera-hzzo-ne-otvarajte-mailove-laznih-posiljatelja/>.
  - 9 Vidi npr.: *Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga*, pristup 10. rujna 2024., <https://www.hanfa.hr/vijesti/rezultati-istrage-o-posljedicama-napada-na-racunalni-sustav-hanfe/>.
  - 10 Vidi npr.: *Dnevnik.hr*, pristup 10. rujna 2024., <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/hakeri-napali-splitski-aerodrom-trazimo-alternativna-rjesenja-molimo-putnike-za-strpljenje---860065.html>.
  - 11 Vidi npr.: *Index.hr*, pristup 11. rujna 2024., <https://www.index.hr/vijesti/clanak/zagrebacki-holding-hakeri-napali-autobusni-kolodvor-nemoguca-online-kupnja-karata/2581828.aspx>.

naplatu potraživanja,¹² a 2024. godine došlo je i do neovlaštenog kopiranja osobnih podataka velikog broja subjekata¹³ u slučaju kada je voditelj obrade bio Hrvatski ured za osiguranje.¹⁴

Pitanje odgovornosti za štetu prouzročenu povredom prava na zaštitu osobnih podataka u cijelosti je regulirano čl. 82. Opće uredbe o zaštiti podataka.¹⁵ Sud Europske unije (u daljnjem tekstu: Sud EU-a) tijekom posljednje godine dana donio je niz presuda u kojima je iznio nova tumačenja pojmova iz toga članka. Najveća je pozornost u ovom radu posvećena tumačenju pojmova iz prvog stavka navedenog članka Uredbe, prema kojem „svaka osoba koja je pretrpjela materijalnu ili nematerijalnu štetu zbog kršenja ove Uredbe ima pravo na naknadu od voditelja obrade ili izvršitelja obrade za pretrpljenu štetu.“ U t. 146. preambule Uredbe istaknuto je kako bi navedeni pojam štete trebalo široko tumačiti s obzirom na sudsku praksu Suda EU-a, u svrhu potpunog odražavanja ciljeva Uredbe.

2. *NORMATIVNA OSNOVA PRIVATNOPRAVNE ZAŠTITE OSOBNIH PODATAKA*

Odredbom čl. 79. st. 1. Uredbe propisano je kako ispitanik ima pravo na učinkoviti pravni lijek ako smatra da su mu zbog obrade njegovih osobnih podataka protivno Uredbi prekršena prava.¹⁶ S navedenim u vezi, u literaturi je izraženo stajalište kako je upitno koja prava ispitanik može ostvariti na temelju ove odredbe, odnosno opseg će tih prava ovisiti o nacionalnim pravima država članica.¹⁷ Ipak, pravilima Uredbe jasno su određena dva potencijalna pravca zaštite osobnih podataka, kolektivni i individualni. U pogledu kolektivne zaštite valja istaknuti kako se u čl. 80. st. 1. Uredbe propisuje pravo ispitanika da ovlasti neprofitno tijelo, organizaciju ili

12 Vidi npr.: *Agencija za zaštitu osobnih podataka* (u daljnjem tekstu: AZOP), pristup 8. rujna 2024., <https://azop.hr/agenciji-za-naplatsu-potrazivanja-izrecena-upravna-novcana-kazna-u-iznosu-od-226-milijuna-aura/> i *AZOP*, pristup 9. rujna 2024., <https://azop.hr/agenciji-za-naplatsu-potrazivanja-eos-matrix-d-o-o-izrecena-upravna-novcana-kazna-u-iznosu-od-547-milijuna-aura/>.

13 Radilo se o 2.444.587 zapisa o vozilima 1.195.052 fizičke osobe, koji su navodno sadržavali imena, adrese, OIB-ove, JMBG-ove, datume rođenja, registracije i ostale podatke o vozilima i policama osiguranja. Vidi npr.: *Nacional.hr*, pristup 7. studenog 2024., <https://www.nacional.hr/sigurnosni-incident-iscurili-osobni-podaci-o-vlasnicima-automobila-u-hrvatskoj-policija-provodi-istragu/>.

14 Vidi: *AZOP*, pristup 7. studenog 2024., <https://azop.hr/nadzornim-postupanjem-utvrden-voditelj-obrade/>.

15 Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka), SL L 119, 4.5.2016., (u daljnjem tekstu: Uredba). Općenito o općim pretpostavkama odgovornosti za štetu prouzročenu povredom prava na zaštitu osobnih podataka, v. u: Maja Bukovac Puvača i Armando Demark, „Pravo na zaštitu osobnih podataka kao temeljno pravo i odgovornost za štetu zbog njegove povrede“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 40, br. 1 (2019).

16 Čl. 79. st. 1. Uredbe.

17 Emilia Mišćenić et al., *Europsko privatno pravo: posebni dio* (Zagreb: Školska knjiga, 2021.), 345.

udruženje i da u njegovo ime podnesu pritužbu i ostvaruju prava iz čl. 77., 78. i 79. Uredbe, kao i da u njegovo ime ostvaruju pravo na naknadu iz čl. 82. Uredbe, pod pretpostavkom da je ta mogućnost propisana nacionalnim pravom. S obzirom na to da se kod povrede prava na zaštitu osobnih podataka u pravilu radi o povredama podataka većeg broja ispitanika, kolektivna se zaštita smatra primjerenijom od tradicionalnih, individualnih mehanizama zaštite, odnosno pojedinačnih tužbi ispitanika. Na kolektivne se tužbe gleda kao na snažan instrument provedbe Uredbe iz više razloga, posebno činjenice da one omogućuju ispitanicima udruživanje sredstava i dijeljenje procesnih rizika, posebno u slučajevima u kojima bi se individualne tužbe pokazale ekonomski neisplativima.¹⁸

U Republici Hrvatskoj više od deset godina Zakon o parničnom postupku¹⁹ predviđa mogućnost podnošenja tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava,²⁰ a novelom ZPP-a iz 2022. godine u čl. 502.b st. 1. dodana je odredba t. 5. koja ovlašćuje podnositelja takve tužbe da zahtijeva dosuđivanje mjera popravljivanja štete u skladu s posebnim propisom o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa potrošača.²¹ Zakon o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača²² u čl. 13. st. 1. propisuje mogućnost korištenja predstavničkih tužbi²³ i radi naknade imovinske i neimovinske štete (predstavnička tužba za naknadu štete).

18 Stephen Mulders, „Collective Damages for GDPR Breaches: A Feasible Solution for the GDPR Enforcement Deficit?“, *European Data Protection Law Review* 8, br. 4 (2022): 494. U Nizozemskoj je, nakon modernizacije pravnog okvira kolektivnog sudovanja 2020. godine, kolektivnim tužbama zbog povreda Uredbe utužena šteta u visini nekoliko milijardi eura.

19 Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 96/08., 84/08., 123/08., 57/11., 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23. (u daljnjem tekstu: ZPP).

20 Čl. 502.a st. 1. ZPP-a: „Udruge, tijela, ustanove ili druge organizacije koje su osnovane u skladu sa zakonom, koje se u sklopu svoje registrirane ili propisom određene djelatnosti bave zaštitom zakonom utvrđenih kolektivnih interesa i prava građana, mogu, kad je takvo ovlaštenje posebnim zakonom izrijekom predviđeno i uz uvjete predviđene tim zakonom, podnijeti tužbu (tužba za zaštitu kolektivnih interesa i prava) protiv fizičke ili pravne osobe koja obavljanjem određene djelatnosti ili općenito radom, postupanjem, uključujući i propuštanjem, teže povređuje ili ozbiljno ugrožava takve kolektivne interese i prava.“

21 Čl. 89. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 80/22.

22 Zakon o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača, Narodne novine, br. 59/23. (u daljnjem tekstu: ZPTZKI). Tim je zakonom u hrvatski sustav preuzeta Direktiva (EU) 2020/1828 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa potrošača i stavljanju izvan snage Direktive 2009/22/EZ, SL L 409, 4.12.2020.

23 Čl. 13. st. 1. ZPTZKI-ja: „Svako ovlašteno tijelo iz članka 8. ovoga Zakona ovlašteno je podnijeti predstavničku tužbu radi:

1. utvrđenja da je tuženik postupao suprotno odredbama propisa iz Priloga I. ovoga Zakona – predstavnička tužba za utvrđenje
2. zabrane postupanja koje predstavlja povredu odredbi propisa iz Priloga I. ovoga Zakona – predstavnička tužba za zabranu postupanja
3. naknade imovinske i neimovinske štete i/ili isplate naknade zbog stjecanja bez osnove oštećenima uzrokovanih povredom propisa iz Priloga I. ovoga Zakona – predstavnička tužba za naknadu štete.“

One se mogu podnijeti zbog povreda materijalnih prava obuhvaćenih područjem primjene akata Europske unije, na popisu kojih se, između ostalih, nalazi i Uredba (t. 56. priloga I. ZPTZKI-ja). Za štetu je prouzročenu povredom Uredbe kao mehanizam zaštite prava oštećenika u Republici Hrvatskoj predviđena, dakle, i predstavnička tužba,²⁴ ali radi se o mehanizmu zaštite koji se nalazi tek u svojim začetcima, a na raspolaganju je samo oštećenicima koji se mogu, u skladu s propisima o njihovoj zaštiti, kvalificirati kao potrošači. Stoga se u ovom radu primarno raspravlja o individualnoj zaštiti ispitanika prema čl. 82. st. 1. Uredbe.

Iako se Uredba neposredno primjenjuje u svim državama članicama Europske unije, sustav je njezine privatne provedbe nepotpun i u nizu se bitnih pitanja mora dopuniti pravilima nacionalnih prava i praksom Suda EU-a.²⁵ Opravdano je pitati se jesu li ciljevi same Uredbe ostvarivi uz trenutačno važeće uređenje odgovornosti za štetu iz čl. 82. Uredbe. Za primjenu toga članka u nacionalnom pravu nužno je da se o pojedinim, vrlo bitnim i doista brojnim pitanjima o odgovornosti očituje Sud EU-a, jer izostanak njihove precizne definicije u samom tekstu Uredbe ima za posljedicu mogućnost različitog tumačenja u nacionalnim sustavima. Svakako je bilo posve očekivano (s obzirom na vrlo heterogeni pristup nacionalnih prava samom pojmu neimovinske štete) dosuđivanje prava na njezino popravljivanje novčanom naknadom, te kriterijima utvrđivanja njezine visine, da Sud EU-a bude i pozvan odgovarati na niz pitanja nacionalnih sudova u tom smislu. „Mjerenje“ onog što je po samoj svojoj prirodi nemjerljivo, težak je zadatak sudova i pri primjeni domaćeg prava, a „europski“ karakter ove nematerijalne štete dodatno ga otežava otvarajući niz pitanja o usklađenosti nacionalnih pravila s pravilima Uredbe. Stoga su od značajnog interesa presude Suda EU-a u kojima je taj sud tijekom posljednje godine dana po prvi put iznio niz tumačenja pojma nematerijalne štete iz čl. 82. Uredbe, a kojima se posebna pozornost posvećuje u nastavku rada.

3. RECENTNA SUDSKA PRAKSA SUDA EUROPSKE UNIJE O NAKNADI ŠTETE ZBOG POVREDE PRAVA NA ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA

3.1. Predmet Österreichische Post AG

U predmetu *UI protiv Österreichische Post AG*,²⁶ Sud EU-a jasno je odredio pretpostavke odgovornosti za štetu na temelju čl. 82. Uredbe te iznio značajna stajališta u vezi naknade nematerijalne štete po spomenutoj odredbi, što ga

24 Detaljnije vidi u: Aleksandra Maganić, „Predstavničke tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse* br. 20 (2023): 146-161; Marija Miličević, „Zakon o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača – korak prema djelotvornijoj zaštiti potrošača“, *FIP - Financije i pravo* 11, br. 2 (2023): 9-30.

25 Shu Li, „Compensation for Non-Material Damage under Article 82 GDPR: A Review of Case C-300/22“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 30, br. 3 (2023): 345.

26 Presuda od 4. svibnja 2023., *UI protiv Österreichische Post AG*, C-300/21, EU:C:2023:370 (u daljnjem tekstu: Presuda *Österreichische Post*).

nedvojbeno čini jednim od najznačajnijih predmeta iz ovog područja.

Društvo *Österreichische Post AG* je u Austriji, koristeći algoritme koji su funkcionirali po raznim socijalnim i demografskim kriterijima, prikupljalo informacije o političkim sklonostima austrijskog stanovništva te prikupljene podatke prodavalo različitim organizacijama u svrhu ciljanog slanja reklamnog sadržaja. Među ostalim, prikupili su i obradili podatke UI-a, tužitelja iz glavnog postupka, na temelju kojih su mu pripisali povećanu sklonost određenoj političkoj stranci, bez tužiteljeva pristanka na obradu. Ta je činjenica dovela do ozbiljnog nezadovoljstva, gubitka povjerenja i osjećaja poniženja kod tužitelja, premda podatci nisu bili proslijeđeni trećim osobama. Zbog navedenog, tužitelj je pred austrijskim sudom tužio *Österreichische Post AG*, zahtijevajući prestanak obrade osobnih podataka te naknadu neimovinske štete u iznosu od 1.000,00 eura. Iako je prvostupanjski sud udovoljio zahtjevu za prestankom obrade podataka, odbio je zahtjev za naknadu štete. Žalbeni je sud istaknuo kako šteta prouzročena povredom Uredbe mora doseći određeni prag ozbiljnosti, što nije zadovoljeno u slučaju prouzrokovanja pukih negativnih osjećaja zbog nastale povrede. Austrijski Vrhovni sud, smatrajući kako pojam štete iz čl. 82. Uredbe zahtijeva autonomno tumačenje, prekinuo je postupak i uputio Sudu EU-a tri pitanja: prvo, je li za usvajanje zahtjeva za naknadu štete na temelju čl. 82. Uredbe potrebno da je tužitelj doista pretrpio neku štetu zbog povrede Uredbe, ili je sama povreda Uredbe kao takva dovoljna za dosuđivanje naknade štete; drugo, postoje li uz načela djelotvornosti i ekvivalentnosti i drugi zahtjevi prava Europske unije u pogledu određivanja naknade štete i treće, mora li posljedica ili rezultat povrede prava iz Uredbe biti znatna šteta, odnosno šteta koja premašuje samo nezadovoljstvo prouzročeno povredom prava, kako bi zahtjevu za naknadom takve štete moglo biti udovoljeno.²⁷

Odgovarajući na postavljena pitanja, Sud EU-a je istaknuo kako iz samog teksta odredbe jasno proizlazi da je postojanje štete jedna od pretpostavki za naknadu štete prema čl. 82. Uredbe, uz obradu osobnih podataka kojom se krše odredbe te uzročnu vezu između štete i prouzročene povrede. Također je utvrđeno kako navedene pretpostavke moraju u konkretnom slučaju biti kumulativno ispunjene. Iz navedenog se razloga ne može tvrditi da svaka povreda Uredbe sama po sebi dovodi do prava na naknadu u korist ispitanika,²⁸ budući da sama povreda Uredbe ne mora nužno dovesti do štete, odnosno u pojedinim slučajevima potencijalno neće postojati uzročna veza između povrede Uredbe i nastale štete. S obzirom na navedeno, Sud EU-a je odgovorio negativno na prvo pitanje, tj. da obična povreda odredbi Uredbe nije dovoljna za dodjelu prava na naknadu štete.²⁹

27 Presuda *Österreichische Post*, para. 11-20.

28 Presuda *Österreichische Post*, para. 32-33, 36. Na ovo je pitanje odgovor Suda EU-a bio u skladu s Mišljenjem Nezavisnog odvjetnika Manuela Camposa Sánchez-Bordonea od 6. listopada 2022., *UI protiv Österreichische Post AG*, C-300/21, EU:C:2022:756 (u daljnjem tekstu: Mišljenje), koji je istaknuo da kada zakonodavac u drugim sektorima prava EU-a smatra da iz povrede nekog pravila automatski proizlazi pravo na naknadu štete, ne oklijeva da to tako i utvrdi, te da gubitak nadzora nad podacima ne mora nužno dovesti do štete. Vidi: Mišljenje, para. 60-62.

29 Presuda *Österreichische Post*, para. 42.

Sud EU-a je treće pitanje, dakle o određenom pragu ozbiljnosti štete, smatrao potrebnim razmotriti prije drugog pitanja. Pri tome je izložio shvaćanje kako bi ograničavanje pojma štete isključivo na nematerijalnu štetu određenog stupnja ozbiljnosti bilo suprotno širokom tumačenju toga pojma koji ima prednost od strane europskog zakonodavca. Postavljanje nekog praga ozbiljnosti kojeg bi pretrpljena nematerijalna šteta morala doseći, dovelo bi do potencijalne ugroze dosljednosti sustava uspostavljenog Uredbom, zato što bi se stupnjevanje takvog praga razlikovalo ovisno o ocjeni pojedinih sudova pred kojima se vodi postupak. Stoga je Sud EU-a presudio kako se takvo eventualno pravilo ili praksa nacionalnog prava protivi odredbi čl. 82. Uredbe.³⁰ U ovom je pitanju Sud EU-a zauzeo stav suprotan onom koji je u svom Mišljenju iznio nezavisni odvjetnik, koji je smatrao da nadoknadivu neimovinsku štetu treba razlikovati od „*drugih neugodnosti koje proizlaze iz nepoštovanja zakonitosti*“ i zbog svoje neznatnosti ne dovode nužno do prava na naknadu štete.³¹ Neki autori smatraju da Sud EU-a nije potpuno odgovorio na glavno postavljeno pitanje i da je postavljanje zahtjeva prema čl. 82. Uredbe za naknadu tzv. graničnih šteta, odnosno posljedica povreda za koje je sporno mogu li se smatrati neimovinskom štetom, učinio još kompliciranijim, ostavivši mogućnost različitim interpretacijama koje će dovesti do nekonzistentne i krajnje neučinkovite primjene čl. 82. Uredbe u nacionalnim sustavima.³² Za mogućnost različitih interpretacija ističe se da proizlazi iz propusta Suda EU-a da objasni kako treba razumjeti odnos između ozbiljnosti povrede, vrste štete, intenziteta štete ili iznosa tražene naknade, odnosa između stvarno pretrpljene štete i štete koja predstavlja nadoknadivu štetu, kao i pitanje od kojih posebnih vrsti šteta čl. 82. Uredbe štiti ispitanike.³³

Odgovarajući na drugo pitanje, Sud EU-a je istaknuo da čl. 82. Uredbe treba tumačiti tako da nacionalni sudovi, u svrhu određivanja iznosa naknade štete, moraju primijeniti nacionalna pravila o opsegu novčane naknade, pod uvjetom da se poštuju načela prava Europske unije o ekvivalentnosti i djelotvornosti.³⁴ Sud EU-a je u prvi plan stavio načelo procesne autonomije koje omogućuje državama članicama da samostalno uredi postupovne aspekte pravnih sredstava koja su namijenjena zaštititi prava pojedinaca, dok god ona nisu nepovoljnija od onih kojima se uređuju ekvivalentne situacije na koje se primjenjuje nacionalno pravo te dok god praktično ne onemogućuju ili pretjerano otežavaju ostvarivanje prava koja dodjeljuje pravo Europske unije.³⁵

Slijedom ovih tumačenja, s obzirom na to da se radi o autonomnom pojmu, neimovinska šteta prouzročena povredom prava na zaštitu osobnih podataka ne smije se poistovjetiti s pojmom neimovinske štete u hrvatskom pravu, odnosno nekom

30 Presuda *Österreichische Post*, para. 49-51.

31 Mišljenje, para. 110-116.

32 Václav Janeček i Cristiana Teixeira Santos, „The Autonomous Concept of „Damage“ According to the GDPR and Its Unfortunate Implications: *Österreichische Post*“, *Common Market Law Review* 61, br. 2 (2024): 531.

33 Janeček i Teixeira Santos, „The Autonomous Concept“, 536.

34 Presuda *Österreichische Post*, para. 60.

35 Presuda *Österreichische Post*, para. 53-54.

od povreda prava osobnosti iz čl. 19. Zakona o obveznim odnosima,³⁶ iako će se, zapravo, sadržajno preklapati s nekom od (ili više) takvih povreda.³⁷ Hrvatski sud prema načelu procesne autonomije o visini naknade te štete odlučuje uz primjenu pravila koja vrijede u našem pravu. Budući da se prema čl. 1100. st. 1. ZOO-a pravična novčana naknada dosuđuje samo ako to opravdavaju težina povrede i okolnosti slučaja,³⁸ povrede prava osobnosti koje su posljedice povreda prava na zaštitu osobnih podataka, treba uvijek smatrati dovoljno teškim da opravdaju dosuđivanje pravične novčane naknade. Drugim riječima, bilo bi protivno odredbi čl. 82. Uredbe neku povredu osobnih podataka kvalificirati kao neznatnu i iz tog razloga odbiti zahtjev za dosudu pravične novčane naknade.

3.2. Predmet Nacionalna agencija za prihode

Krajem 2023. godine, Sud EU-a je donio značajnu presudu u predmetu *VB protiv Nacionalne agencije za prihode* (u daljnjem tekstu: NAP),³⁹ a koja se odnosi na naknadu štete prouzročenu povredom osobnih podataka uslijed hakerskog napada. NAP je bugarska državna agencija koja se ponajviše bavi naplatom javnih prihoda te za potrebe izvršenja svojih zadaća obrađuje osobne podatke. Tijekom 2019. godine došlo je do kibernetičkog napada na sustav NAP-a, te su osobni podatci šest milijuna bugarskih i stranih državljana objavljeni na Internetu. Stotine ispitanika podnijeli su tužbe za naknadu nematerijalne štete protiv NAP-a, a VB je svoj zahtjev temeljio na čl. 82. Uredbe, tvrdeći da je NAP povrijedio obveze koje ima na temelju čl. 5. st. 1. t (f) i čl. 24. i 32. Uredbe⁴⁰ te da se nematerijalna šteta sastoji u bojazni da će njegovi podatci opet biti zloupotrijebljeni bez njegovog dopuštenja. Argumentacija NAP-a u bitnome se sastojala u tvrdnjama prema kojima NAP nije odgovoran za štetne posljedice kibernetičkog napada, budući da su ga počinile treće osobe koje nisu NAP-ovi zaposlenici. Također, istaknuli su kako nema uzročne veze između povrede i navodne nematerijalne štete, kao i da je NAP odmah poduzeo sve moguće mjere

36 Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 155/23. (u daljnjem tekstu: ZOO).

37 Vidi više u: Bukovac Puvača i Demark, „Pravo na zaštitu osobnih podataka“, 305.

38 Čl. 1100. st. 1. ZOO-a: „U slučaju povrede prava osobnosti sud će, ako nađe da to težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade imovinske štete, a i kad nje nema.“

39 Presuda od 14. prosinca 2023., *VB protiv Nacionalna agencija za prihode*, C-340/21, EU:C:2023:986 (u daljnjem tekstu: Presuda *Nacionalna agencija za prihode*).

40 Prema relevantnom dijelu čl. 5. st. 1. t (f) Uredbe, osobni podatci moraju biti obrađivani tako da je osigurana njihova odgovarajuća sigurnost, uključujući zaštitu od neovlaštene ili nezakonite obrade. Čl. 24. st. 1. Uredbe propisuje kako voditelj obrade mora provoditi odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere kako bi osigurao i mogao dokazati da se obrada provodi u skladu s Uredbom, vodeći računa o prirodi, opsegu, kontekstu i svrsi obrade, kao i rizicima različitih razina vjerojatnosti i ozbiljnosti za prava i slobode pojedinaca. Čl. 32. st. 4. Uredbe predviđa kako voditelj i izvršitelj obrade moraju poduzeti mjere kako bi osigurali da svaki pojedinac koji djeluje pod njihovom odgovornošću, a koji ima pristup osobnim podacima, ne obrađuje te podatke bez ili protiv upute voditelja obrade, osim ako je to obavezan učiniti prema pravu EU-a ili države članice.

kako bi ograničio učinke povrede i primirio građane.⁴¹ Nakon što je prvostupanjski Upravni sud u Sofiji odbio tužbeni zahtjev, složivši se s argumentacijom NAP-a, predmet je po žalbi stigao pred bugarski Vrhovni upravni sud koji je prekinuo postupak i uputio Sudu EU-a pet pitanja.

Prvo je pitanje bilo treba li čl. 24. i čl. 32. Uredbe tumačiti tako da je sama činjenica da je neka treća strana u kontekstu čl. 4. t. 10. Uredbe⁴² neovlašteno otkrila ili pristupila tuđim osobnim podacima, dostatna za zaključak da tehničke i organizacijske mjere voditelja obrade nisu bile „odgovarajuće“ u smislu čl. 24. i čl. 32. Uredbe. Citirajući kriterije koji se uzimaju u obzir pri utvrđivanju jesu li mjere odgovarajuće te obveze voditelja i izvršitelja obrade u pogledu sigurnosti odredbe iz čl. 24. i čl. 32. Uredbe, Sud EU-a je istaknuo kako je prikladnost mjera nužno procjenjivati u svakom konkretnom slučaju, stoga sama činjenica neovlaštenog otkrivanja osobnih podataka od strane treće osobe nije dostatna za zaključak da mjere koje je proveo voditelj obrade nisu bile odgovarajuće, a da mu se uopće ni ne dopusti podnošenje suprotnih dokaza. Drugim riječima, ne može se neoborivo predmnijevati da sigurnosne mjere voditelja obrade nisu bile odgovarajuće u kontekstu Uredbe, samim time što je neka treća strana neovlašteno otkrila ili pristupila osobnim podacima koje voditelj obrade obrađuje.⁴³ Prema stajalištu Suda EU-a, takvo je tumačenje kontekstualno i teleološki potkrijepljeno elementima čl. 24., 32. i 82. Uredbe. Naime, prema čl. 24. st. 1. i 3. te čl. 32. st. 3. Uredbe, voditelj obrade mora biti u mogućnosti dokazati da je poštovao načela koja se odnose na obradu osobnih podataka, dok čl. 82. st. 2. i 3. Uredbe propisuje kako je voditelj obrade oslobođen odgovornosti ako dokaže da ni na koji način nije odgovoran za događaj koji je prouzročio štetu.⁴⁴ Stoga je Sud EU-a na prvo pitanje odgovorio negativno.

Drugo se pitanje odnosilo na tumačenje čl. 32. Uredbe, konkretnije mora li se navedena odredba tumačiti tako da nacionalni sudovi moraju u svakom slučaju ocijeniti prikladnost tehničkih i organizacijskih mjera voditelja obrade, vodeći računa o rizicima povezanim s konkretnom obradom. Sud EU-a je iznio stajalište kako nacionalni sud mora ispitati meritum tih mjera s obzirom na sve kriterije iz čl. 32. Uredbe, okolnosti konkretnog slučaja i dokaze kojima raspolaže. Pri tome nacionalni sud mora konkretno analizirati prirodu i sadržaj mjera koje je proveo voditelj obrade, način njihove primjene te njihove praktične posljedice za razinu sigurnosti koju

41 Presuda *Nacionalna agencija za prihode*, para. 10-16.

42 Čl. 4. st. 1. t. 10. Uredbe definira „treću osobu“ kao fizičku ili pravnu osobu, tijelo javne vlasti, agenciju ili drugo tijelo koje nije ispitanik, voditelj obrade, izvršitelj obrade ni osobe koje su ovlaštene za obradu osobnih podataka pod izravnom nadležnošću voditelja obrade ili izvršitelja obrade.

43 Presuda *Nacionalna agencija za prihode*, para. 31-32.

44 Presuda *Nacionalna agencija za prihode*, para. 34 i 37. Također, Sud EU-a se u para. 38. predmetne presude pozvao na t. 83. preambule Uredbe, gdje je navedeno da: „kako bi se očuvala sigurnost i spriječila obrada kojom se krši ova Uredba, voditelj obrade ili izvršitelj obrade trebali bi procijeniti rizike povezane s obradom i provesti mjere za njihovo umanjivanje“, čime je, prema stajalištu Suda EU-a, europski zakonodavac izrazio svoju namjeru umanjivanja rizika povrede osobnih podataka, svjestan da ih neće biti moguće u potpunosti ukloniti.

voditelj obrade mora jamčiti s obzirom na rizike svojstvene obradi.⁴⁵ Navedena se analiza, prema stajalištu Suda EU-a, provodi u dva koraka: najprije je potrebno identificirati rizike od povrede osobnih podataka koje podrazumijeva konkretna obrada te njezine eventualne posljedice za prava i slobode pojedinaca, vodeći računa o vjerojatnosti identificiranih rizika i razini njihove ozbiljnosti, a potom provjeriti jesu li mjere voditelja obrade prilagođene tim rizicima, uzimajući u obzir najnovija tehnološka dostignuća, troškove provedbe te prirodu, opseg, kontekst i svrhu konkretne obrade.⁴⁶

Slijedom navedenog, trećim je pitanjem bugarski Vrhovni upravni sud pitao treba li načelo pouzdanosti voditelja obrade, navedeno u čl. 5. st. 2. te poblizje određeno u čl. 24. Uredbe, tumačiti tako da je u okviru tužbe za naknadu štete na temelju čl. 82. Uredbe na voditelju obrade teret dokazivanja da su sigurnosne mjere koje je proveo na temelju čl. 32. bile odgovarajuće te je li ispravno tumačenje čl. 32. Uredbe i načela djelotvornosti prema kojemu je nalaz i mišljenje sudskog vještaka nužno i dostatno dokazno sredstvo kojim se može ocijeniti prikladnost sigurnosnih mjera koje je proveo voditelj obrade. U odnosu na prvi dio trećeg pitanja, Sud EU-a je nedvosmisleno odgovorio kako teret dokazivanja navedene činjenice leži na voditelju obrade. Takvo stajalište djelovat će poticajno na voditelje obrade da učine sve što je u njihovoj mogućnosti da spriječe obradu koja nije u skladu s Uredbom, dok bi suprotno stajalište, prema kojem bi teret dokazivanja navedene činjenice bio na ispitanicima, lišilo čl. 82. st. 1. Uredbe korisnog učinka.⁴⁷ U vezi s drugim dijelom trećeg pitanja, Sud EU-a se ponovno pozvao na načelo postupovne autonomije,⁴⁸ ističući kako svaka država članica mora utvrditi detaljna pravila kojima se uređuju tužbe za zaštitu prava koja pojedinci imaju na temelju čl. 82. Uredbe i osobito pravila koja se odnose na dokazna sredstva na temelju kojih se može ocijeniti prikladnost sigurnosnih mjera.⁴⁹ Stoga je, prema shvaćanju Suda EU-a, protivno pravu Europske unije nacionalno postupovno pravilo na temelju kojeg bi bilo sustavno „nužno“ da nacionalni sud u takvim postupcima naloži vještačenje, budući da sud pred kojim se vodi postupak može raspolagati i drugim dokazima, odnosno primjena i nalaza mišljenja vještaka može se pokazati suvišnom s obzirom na sve druge dokaze u postupku.⁵⁰

Sud EU-a se pitalo i treba li čl. 82. st. 3. Uredbe tumačiti tako da je voditelj

45 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 45-46.

46 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 42.

47 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 55-57.

48 Načelo postupovne autonomije Sud EU-a je prvi put spomenuo u presudi od 16. prosinca 1976., *Rewe-Zentralfinanz eG and Rewe-Zentral AG protiv Landwirtschaftskammer für das Saarland*, C-33/76, EU:C:1976:188, gdje je istaknuo kako je na nacionalnom pravu svake države članice da utvrdi postupovne pretpostavke koje se tiču tužbi za zaštitu prava koje građani imaju uslijed izravnog učinka prava EU-a. Detaljnije o navedenom načelu vidi u: Denis Baghrizabehi, „The Current State of National Procedural Autonomy: A Principle in Motion“, *InterEULawEast: Journal for the International and European Law, Economics and Market Integrations* 3, br. 1 (2016): 13-30.

49 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 60.

50 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 62 i 64.

obrade oslobođen svoje obveze naknade štete koju je pretrpio ispitanik na temelju čl. 82. st. 1. i 2. Uredbe, samo zbog toga što ta šteta proizlazi iz činjenice da je „treća strana“, u kontekstu čl. 4. t. 10. Uredbe, neovlašteno otkrila ili pristupila osobnim podacima ispitanika. Sud EU-a je na navedeno pitanje odgovorio negativno. Prema izričitom stajalištu Suda EU-a, u slučajevima u kojima su povredu osobnih podataka počinili kiberkriminalci, odnosno „treća strana“ u smislu čl. 4. t. 10. Uredbe, tu se povredu ne može pripisati voditelju obrade, osim ako je on omogućio navedenu povredu time što je povrijedio svoju obvezu zaštite podataka koju ima na temelju čl. 5. st. 1. t (f) i čl. 24. i 32. Uredbe.⁵¹ Voditelj obrade se u takvom slučaju kibernetičkog napada može osloboditi odgovornosti tako što će dokazati da ne postoji uzročna veza između njegove eventualne povrede obveze zaštite podataka i štete koju je pretrpio ispitanik. Dakle, voditelja obrade ne oslobađa odgovornosti za štetu sama činjenica da je povredu prouzročila „treća strana“ neovlašteno otkrivši ili pristupivši podacima, već za oslobođenje od odgovornosti on mora dokazati da ni na koji način nije odgovoran za događaj koji je prouzročio konkretnu štetu.⁵²

Konačno, bugarski Vrhovni upravni sud je u petom pitanju pitao Sud EU-a treba li čl. 82. st. 1. Uredbe tumačiti na način da ispitanikova bojazan da će treća strana potencijalno zlouporabiti njegove osobne podatke koji su otkriveni ili kojima je pristupljeno uslijed povrede, može sama po sebi predstavljati nematerijalnu štetu u kontekstu te odredbe. Ponavljajući stajališta iz presude *Österreichische Post* u kojoj su iznesene pretpostavke predmetne odgovornosti te protivljenje europskom pravu odredbe nacionalnog prava prema kojem nematerijalna šteta iz čl. 82. Uredbe mora doseći određeni stupanj ozbiljnosti kako bi bila nadoknativa, Sud EU-a je istaknuo kako je u kontekstu naknade štete iz čl. 82. Uredbe irelevantno je li šteta već nastupila na dan podnošenja zahtjeva za naknadu štete ili je šteta tek povezana sa strahom koji osoba ima od potencijalne zlouporabe u budućnosti. Kada se u pojam „nematerijalne štete“ iz čl. 82. Uredbe ne bi uključile situacije u kojima se oštećenici pozivaju na svoj strah da će njihovi osobni podatci biti naknadno zloupotrijebljeni, takvo tumačenje bilo bi protivno širokom poimanju toga pojma kojeg je htio europski zakonodavac.⁵³ Sud EU-a je presudio i kako je, u skladu s prvom rečenicom t. 85. preambule Uredbe,⁵⁴ puki gubitak nadzora ispitanika nad vlastitim podacima koji je posljedica povrede Uredbe, šteta koju ispitanik može pretrpjeti povredom, iako do konkretne zlouporabe podataka još nije ni došlo. Suprotno tumačenje čl. 82. st. 1. Uredbe ne bi bilo usklađeno ni s jamstvom visoke razine zaštite pojedinaca u vezi

51 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 71.

52 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 72 i 74. Navedeno proizlazi i iz t. 146. preambule Uredbe prema kojem bi voditelj obrade ili izvršitelj obrade trebao biti izuzet od odgovornosti ako dokaže da nije ni na koji način odgovoran za štetu.

53 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 81.

54 T. 85. preambule Uredbe: „Ako se povreda osobnih podataka ne rješava na odgovarajući način i pravodobno, ona može prouzročiti fizičku, materijalnu ili nematerijalnu štetu pojedincima, kao što su gubitak nadzora nad osobnim podacima ili ograničavanje njihovih prava, diskriminacija, krađa identiteta ili prijevare, financijski gubici, neovlašteni obrnuti postupak pseudonimizacije, šteta za ugled, gubitak povjerljivosti osobnih podataka zaštićenih poslovnom tajnom ili bilo koju drugu ekonomsku ili društvenu štetu za dotičnog pojedinca.“

s obradom njihovih osobnih podataka unutar Europske unije. Međutim, Sud EU-a je naposljetku podsjetio da je ispitanik dužan dokazati nematerijalnu štetu za koju tvrdi da je trpi, odnosno nacionalni sud pred kojim se vodi postupak mora provjeriti može li se ispitanikov strah smatrati osnovanim u posebnim okolnostima slučaja i s obzirom na ispitanika. U svakom slučaju, nema dvojbe kako, prema stajalištu Suda EU-a, sam ispitanikov strah da će treća strana koja je neovlašteno otkrila ili pristupila njegovim podacima zlorabiti te podatke u budućnosti, može predstavljati nematerijalnu štetu u smislu odredbe čl. 82. st. 1. Uredbe.⁵⁵ Ipak, kako je utvrđeno u naknadnom predmetu Suda EU-a, ispitanik mora dokazati negativne posljedice toga straha u konkretnom slučaju kako bi mu bila nadoknađena šteta prouzročena takvim strahom, odnosno ne može iznijeti tek puku tvrdnju da je pretrpio strah zbog povrede Uredbe.⁵⁶

Za tumačenja dana u ovom predmetu načelno možemo primijetiti da su pravila o teretu dokaza u našem odštetnom pravu uglavnom na tragu istih i ne bi trebala pred hrvatskim sudovima izazivati dodatne dvojbe o načinu primjene.

3.3. Ostali predmeti (Gemeinde Ummendorf, MDK Nordrhein, MediaMarktSaturn, juris, Scalable Capital)

Nakon donošenja presude u predmetu *Nacionalna agencija za prihodite*, Sud EU-a je u još nekoliko recentnih predmeta iznio važna tumačenja odredbi Uredbe koja su od značaja za predmet ovoga rada, a koje će se u nastavku prikazati kronološkim redoslijedom njihova donošenja. Istog dana kada je donesena predmetna odluka, Sud EU-a je donio odluku i u predmetu *VX, AT protiv Gemeinde Ummendorf*,⁵⁷ u kojem je istaknuo kako čl. 82. st. 1. Uredbe treba tumačiti tako da mu se protivi nacionalni propis ili nacionalna praksa kojima se utvrđuje „najniži prag“ za nastanak nematerijalne štete uzrokovane povredom te Uredbe, kao i da ispitanik mora dokazati da su posljedice povrede za koju tvrdi da ju je pretrpio, uzrok štete koja se razlikuje od puke povrede odredaba Uredbe. Naime, pored triju pretpostavki odgovornosti za štetu na temelju čl. 82. Uredbe istaknutih u presudi *Österreichische Post*, za nastanak odgovornosti ne mogu se zahtijevati dodatne pretpostavke poput opipljivosti štete ili objektivnosti povrede.⁵⁸ Ipak, iako kratkotrajna objava nečijih osobnih podataka na Internetu, odnosno ispitanikov gubitak nadzora nad tim podacima može uzrokovati nematerijalnu štetu, na ispitaniku je da dokaže da je stvarno pretrpio takvu štetu zbog povrede Uredbe, neovisno o tome koliko je ona mala u konkretnom slučaju.⁵⁹

55 Presuda *Nacionalna agencija za prihodite*, para. 83-86.

56 Presuda od 20. lipnja 2024., *AT, BT protiv PS GbR, VG, MB, DH, WB, GS*, C-590/22, EU:C:2024:536 (u daljnjem tekstu: Presuda *PS GbR*), para. 35-36.

57 Presuda od 14. prosinca 2023., *VX, AT protiv Gemeinde Ummendorf*, C-456/22, EU:C:2023:988 (u daljnjem tekstu: Presuda *Gemeinde Ummendorf*).

58 Presuda *Gemeinde Ummendorf*, para. 16-17.

59 Presuda *Gemeinde Ummendorf*, para. 22. U glavnom postupku navodna je šteta prouzročena objavom na Internetu dnevnog reda sjednice općinskog vijeća općine Ummendorf, te jedne presude u kojoj su bili navedeni osobni podatci žalitelja, a dokumenti su bili dostupni svega tri dana. Ispitanici su zahtijevali naknadu nematerijalne štete, dok je Ummendorf tvrdila

U sljedećem predmetu koji se odnosi na predmetnu odgovornost, odnosno u predmetu *MDK Nordrhein*,⁶⁰ Sud EU-a je iznio dva značajna tumačenja čl. 82. Uredbe. Prvo, Sud EU-a je zauzeo shvaćanje kako pravo na naknadu štete predviđeno tom odredbom ne ispunjava odvratajuću ili kaznenu funkciju, već kompenzacijsku funkciju, budući da novčana naknada koja se temelji na navedenoj odredbi mora omogućiti potpunu naknadu štete koja je pretrpljena zbog povrede Uredbe. Dakle, težina konkretne povrede ne može biti od utjecaja na iznos naknade štete dodijeljene na temelju čl. 82. Uredbe, budući da iznos naknade ne može biti viši od onoga koji je potreban za potpunu naknadu štete.⁶¹ Budući da se i u hrvatskom pravu primjenjuje načelo potpune naknade štete⁶² i visina naknade ne može biti viša od visine stvarno pretrpljene štete, odnosno nema tzv. kaznenih naknada (engl. *punitive damages*), hrvatski sudovi u tom smislu ne bi trebali imati nedoumica. Naravno, precizno utvrđivanje visine stvarno pretrpljene štete, po prirodi stvari odnosi se samo na materijalnu štetu, dok je utvrđivanje neimovinske štete uvijek povezano s određenim teškoćama koje i samu funkciju njezinog popravljivanja novčanom naknadom mogu dovesti u pitanje.⁶³

Drugo značajno stajalište koje je Sud EU-a zauzeo u navedenom predmetu jest da je čl. 82. Uredbe potrebno tumačiti tako da je utvrđivanje odgovornosti voditelja obrade uvjetovano postojanjem njegove krivnje koja se presumira, osim ako on dokaže da nije ni na koji način odgovoran za događaj koji je prouzročio štetu, te da se tom odredbom ne zahtijeva da se stupanj te krivnje uzme u obzir prilikom određivanja iznosa naknade nematerijalne štete dodijeljene na temelju te odredbe. Njemački sud koji je uputio pitanje htio je saznati je li postojanje, odnosno dokazivanje krivnje također pretpostavka utvrđivanja odgovornosti voditelja obrade na temelju čl. 82. Uredbe. Nakon provođenja analize nekoliko različitih jezičnih verzija Uredbe, Sud EU-a je istaknuo kako je prema čl. 82. st. 3. Uredbe voditelj ili izvršitelj obrade oslobođen odgovornosti ako dokaže da nije ni na koji način odgovoran za štetni događaj. Drugim riječima, prema stajalištu Suda EU-a proizlazi da je prema čl. 82. Uredbe ustanovljen sustav subjektivne odgovornosti za štetu na načelu presumirane krivnje, odnosno teret dokazivanja nije na ispitaniku, nego je voditelju obrade i izvršitelju obrade dozvoljeno dokazivati da u konkretnom slučaju nisu bili

---

kako naknada nematerijalne štete u kontekstu čl. 82. Uredbe zahtijeva dokaz opipljive štete i objektivno pojmljive povrede osobnih interesa.

60 Presuda od 21. prosinca 2023., *ZQ protiv Medizinischer Dienst der Krankenversicherung Nordrhein, Körperschaft des öffentlichen Rechts*, C-667/21, EU:C:2023:1022 (u daljnjem tekstu: Presuda *MDK Nordrhein*). Savezni radni sud (*Bundesarbeitsgericht*) u Njemačkoj podnio je u predmetnom postupku Sudu EU-a pet pitanja, od kojih se prva tri tiču tumačenja čl. 9. st. 2. t (h) Uredbe, odnosno obradu podataka koje se odnose na zdravlje te kontekst kojih premašuje okvire ovoga rada, stoga se pozornost ovdje posvećuje samo tumačenjima Europskog suda iznesenima u odgovorima na četvrto i peto pitanje, a koja se odnose na čl. 82. Uredbe.

61 Presuda *MDK Nordrhein*, para. 86-87.

62 Vidi čl. 1090. i 1091. ZOO-a.

63 O funkcijama pravične novčane naknade vidi u: Maja Bukovac Puvača, „Funkcije pravične novčane naknade u hrvatskom odštetnom pravu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 37, br. 1 (2016): 155-173.

krivi za prouzročenu štetu.⁶⁴ Time je Sud EU-a, prema stajalištu autora, ustanovio dodatnu, četvrtu pretpostavku odgovornosti za štetu na temelju čl. 82. Uredbe – krivnju voditelja obrade, odnosno izvršitelja obrade,⁶⁵ što je i temeljno pravilo o odgovornosti u hrvatskom pravu.⁶⁶ Shvaćanje je Suda EU-a da je Uredbom potrebno uspostaviti ravnotežu između interesa voditelja obrade s jedne strane te ispitanika s druge strane, koja bi bila narušena ako bi voditelji obrade bili dužni nadoknaditi svaku štetu prouzročenu povredom odredbi Uredbe, odnosno ako bi ispitanici morali dokazivati krivnju voditelja obrade u slučaju prouzrokovanja štete uslijed povrede Uredbe.⁶⁷

U predmetu *MediaMarktSaturn*,⁶⁸ Sud EU-a je iznio pet tumačenja čl. 82. Uredbe, od kojih su četiri već utvrđena u ranijim predmetima koji se odnose na odgovornost za štetu prouzročenu povredom Uredbe. Novo tumačenje koje je istaknuto u ovom predmetu podrazumijeva da čl. 82. st. 1. Uredbe treba tumačiti tako da se, u slučaju da je dokument koji sadržava osobne podatke predan neovlaštenoj trećoj osobi za koju se utvrdi da nije doznala za te podatke, „nematerijalna šteta“ u smislu te odredbe ne može sastojati od puke činjenice da se ispitanik pribojava da će, nakon tog priopćavanja kojim je otvorena mogućnost izrade preslike navedenog dokumenta prije njegova povrata, u budućnosti doći do širenja ili zlouporabe njegovih podataka.⁶⁹ Iako je u predmetima *Nacionalna agencija za prihode* i *Gemeinde Ummendorf*, Sud EU-a već utvrdio kako se sam ispitanikov strah da će njegovi podatci biti zloupotrijebljeni može smatrati „nematerijalnom štetom“, u ovom je predmetu ponovio kako je na ispitaniku da dokaže postojanje takve štete. Naime, potpuno hipotetski rizik od zlouporabe neovlaštene osobe ne može, prema shvaćanju Suda EU-a, rezultirati naknadom štete, kao ni u slučaju kada nijedna treća osoba nije doznala za osobne podatke.⁷⁰ Ovakvo tumačenje, nažalost može potencijalno obeshrabriti ispitanike da zahtijevaju naknadu nematerijalne štete na

64 Presuda *MDK Nordrhein*, para. 94 i 103.

65 Vidi i: Mišljenje nezavisnog odvjetnika Manuela Camposa Sánchez-Bordonea od 25. svibnja 2023., *ZQ protiv Medizinischer Dienst der Krankenversicherung Nordrhein, Körperschaft des öffentlichen Rechts*, C-667/21, EU:C:2023:433, para. 73., gdje je istaknuto suprotno shvaćanje od onog kojeg je zauzeo Sud EU-a, odnosno kako je tumačenje čl. 82. st. 1. Uredbe tako da se njime uspostavlja sustav objektivne odgovornosti u skladu s njegovim doslovnim tekstom, ima neposredno uporište u pripremnim aktima te ide u prilog svrsi tog pravnog pravila.

66 Vidi čl. 1045. st. 1. ZOO-a.

67 Presuda *MDK Nordrhein*, para. 97-100.

68 Presuda od 25. siječnja 2024., *BL protiv MediaMarktSaturn Hagen-Iserlohn GmbH*, C-687/21, EU:C:2024:72 (u daljnjem tekstu: Presuda *MediaMarktSaturn*).

69 Presuda *MediaMarktSaturn*, para. 69. Iz činjeničnog stanja u glavnom postupku proizlazi kako je tužitelj kupio električni kućanski aparat u poslovnim prostorijama društva Saturn. Nakon što je zaposlenik Saturna ispisao ugovornu dokumentaciju s osobnim podacima ispitanika, prilikom izdavanja robe, drugi se klijent ispred tužitelja neopaženo progurao i pogreškom primio i uređaj koji je bio namijenjen tužitelju i dokumentaciju koja je sadržavala njegove osobne podatke. Pogreška je bila brzo otkrivena te je i uređaj i dokumentacija vraćena tužitelju nakon pola sata, ali je tužitelj svejedno tvrdio kako je došlo do prouzrokovanja nematerijalne štete uslijed povrede Uredbe.

70 Presuda *MediaMarktSaturn*, para. 66-68.

temelju čl. 82. Uredbe, kada ona navodno nastaje uslijed kibernetičkog napada. Ispitanici u takvim situacijama u većini slučajeva neće moći lako saznati jesu li uopće i kome su točno otkriveni njihovi osobni podatci, a nacionalni sudovi će odbijati zahtjeve za naknadu jer ispitanici neće uspjeti dokazati da zlouporaba nije ostala tek na hipotetskom riziku. Prosječan ispitanik najčešće ni ne raspolaže dovoljnim financijskim sredstvima, odnosno informatičkim znanjem potrebnim da dokaže konkretnu zlouporabu njegovih osobnih podataka, primjerice činjenicu da su njegovi osobni podatci nekome (naplatno ili besplatno) protupravno preneseni.

Odredba čl. 29. Uredbe propisuje kako izvršitelj obrade i bilo koja osoba koja djeluje pod vodstvom voditelja obrade ili izvršitelja obrade koja ima pristup osobnim podacima, ne obrađuje te podatke ako to ne zatraži voditelj obrade, osim ako to nalaže pravo Europske unije ili pravo države članice.⁷¹ Drugim riječima, zaposlenici voditelja ili izvršitelja obrade mogu obrađivati osobne podatke samo prema i u skladu s uputama toga voditelja ili izvršitelja obrade. O takvom se slučaju raspravljalo u nedavnom predmetu *juris*,⁷² gdje je Sud EU-a u konačnici utvrdio kako čl. 82. Uredbe treba tumačiti tako da nije dovoljno da se voditelj obrade pozove na to da je predmetna šteta uzrokovana propustom osobe koja djeluje pod njegovim vodstvom, u kontekstu čl. 29. Uredbe,⁷³ kako bi bio oslobođen odgovornosti primjenom čl. 82. st. 3. Uredbe. Upravo zbog činjenice što je obveza voditelja obrade da osigura da njegovi zaposlenici pravilno primjenjuju njegove upute, voditelj obrade se ne može osloboditi odgovornosti na temelju čl. 82. st. 3. tvrdeći da je šteta rezultat propusta osobe koja djeluje pod njegovim vodstvom. Takvo bi tumačenje bilo i protivno korisnom učinku prava na naknadu na temelju čl. 82. Uredbe. Ipak, ako je povredu osobnih podataka počinila osoba pod vodstvom voditelja obrade, voditelj obrade se može osloboditi odgovornosti primjenom čl. 82. st. 3. Uredbe samo ako dokaže da ne postoji nikakva uzročna veza između moguće povrede obveze zaštite podataka koju ima na temelju čl. 5., 24. i 32. Uredbe te štete koju je ispitanik pretrpio.⁷⁴

U najrecentnijem predmetu koji se tiče ovoga područja, *Scalable Capital*, Općinski sud u Münchenu pitao je Sud EU-a je li potrebno za tumačenje naknade nematerijalne štete pri procjeni njezinih posljedica smatrati da krađa identiteta u smislu t. 75. preambule Uredbe⁷⁵ postoji tek ako je počinitelj kaznenog djela doista preuzeo identitet ispitanika, odnosno ako se na bilo koji način predstavljao

71 Vidi i: Presuda od 22. lipnja 2023., *J.M. uz sudjelovanje Apulaistietosuojavaluutettu, Pankki S*, C-579/21, EU:C:2023:501, para. 73-74.

72 Presuda od 11. travnja 2024., *GP protiv juris GmbH*, C-741/21, EU:C:2024:288 (u daljnjem tekstu: Presuda *juris*).

73 Čl. 29. Uredbe propisuje: „Izvršitelj obrade i bilo koja osoba koja djeluje pod vodstvom voditelja obrade ili izvršitelja obrade koja ima pristup osobnim podacima, ne obrađuje te podatke ako to ne zatraži voditelj obrade, osim ako to nalaže pravo Unije ili pravo države članice.“

74 Presuda *juris*, para. 49-54.

75 U relevantnom dijelu t. 75. preambule Uredbe navedeno je: „Rizik za prava i obveze pojedinaca, različitih vjerojatnosti i ozbiljnosti, može proizaći iz obrade osobnih podataka koja bi mogla prouzročiti fizičku, materijalnu ili nematerijalnu štetu, posebno ako ta obrada može dovesti do (...) krađe identiteta ili prijevare.“

kao ispitanik, ili je za takvu krađu identiteta dovoljna sama okolnost da počinitelji kaznenog djela raspolažu podacima na temelju kojih se može utvrditi ispitanikov identitet.⁷⁶ Sud EU-a najprije je utvrdio kako su pojmovi „krađa identiteta“ i „prijevara povezana s identitetom“ iz t. 75. i t. 85. preambule Uredbe⁷⁷ sinonimi, ali su različiti od pojma „gubitka nadzora“ nad podacima, o kojima je bilo riječi u ranijoj sudskoj praksi. Dakle, pristup takvim podacima, odnosno preuzimanje nadzora nad njima od strane treće osobe, mogu se smatrati krađom tih podataka, ali ne istovremeno i krađom identiteta ili prijevarom povezanom s identitetom.⁷⁸ Ipak, krađa osobnih podataka ispitaniku daje pravo na naknadu nematerijalne štete na temelju čl. 82. st. 1. Uredbe i bez potrebe da je ta krađa podataka doista u konačnici dovela do krađe identiteta ili prijevare povezane s identitetom, dok god su prisutne sve pretpostavke odgovornosti voditelja obrade za štetu prema čl. 82. Uredbe.⁷⁹

U ovom je predmetu došao do izražaja još jedan bitan problem s kojim se oštećenici i nacionalni sudovi susreću pri primjeni čl. 82. Uredbe, a to je utvrđivanje iznosa naknade nematerijalne štete, a sve zbog izostanka konkretnih kriterija ili smjernica za utvrđivanje tih kriterija.⁸⁰ Sudu EU-a je Općinski sud u Münchenu uputio pitanje treba li „smatrati da postoji strukturna hijerarhija ili barem hijerarhijski odnos pravila i iznimke u slučaju kojeg doživljaj štete prouzročen povredom zaštite podataka ima manju težinu od doživljaja štete i boli koji se povezuju s tjelesnom povredom.“⁸¹ Sud EU-a je u argumentaciji odgovora još jednom ponovio kako kriterije određivanja iznosa naknade mora ustanoviti nacionalno pravo, uz poštovanje načela ekvivalentnosti i djelotvornosti. Ipak, otišao je korak dalje i utvrdio kako nema nikakve hijerarhije u pogledu povrede prava na zaštitu osobnih podataka te neimovinske štete prouzročene tjelesnom ozljedom. Takvo bi tumačenje, prema shvaćanju Suda EU-a, moglo dovesti u pitanje načelo potpune i učinkovite naknade pretrpljene štete na temelju čl. 82. Uredbe. Stoga je na navedeno pitanje Sud EU-a odgovorio da čl. 82. st. 1. Uredbe treba tumačiti tako da, pri određivanju iznosa

76 Presuda od 20. lipnja 2024., *JU, SO protiv Scalable Capital GmbH*, spojeni predmeti C-182/22 i C-189/22, EU:C:2024:531 (u daljnjem tekstu: Presuda *Scalable Capital*), para. 14. Činjenično stanje glavnih postupaka slično je kao u predmetu *Nacionalna agencija za prihode*; tužitelji su klijenti društva *Scalable Capital* koje se bavi trgovanjem, a čiji je informatički sustav bio predmetom kibernetičkog napada u 2020. godini, uslijed kojeg su hakeri stekli podatke o portfelju vrijednosnih papira klijenata.

77 Relevantni dio t. 85. preambule Uredbe propisuje: „Ako se povreda osobnih podataka ne rješava na odgovarajući način i pravodobno, ona može prouzročiti fizičku, materijalnu ili nematerijalnu štetu pojedincima, kao što su (...) krađa identiteta ili prijevara.“

78 Presuda *Scalable Capital*, para. 55-56.

79 Presuda *Scalable Capital*, para. 57-58.

80 Jedino detaljnije stajalište o određivanju iznosa naknade Sud EU-a istaknuo je u presudi *PS GbR*, gdje je naveo kako prilikom određivanja iznosa naknade štete na temelju čl. 82. Uredbe, u obzir nije potrebno uzeti ni istodobne povrede nacionalnih odredbi o zaštiti osobnih podataka, čiji cilj nije pojasniti pravila Uredbe. Ipak, nacionalni sud može dodijeliti veću naknadu štete ispitaniku od potpune naknade u okviru čl. 82. Uredbe, pod pretpostavkom da je u konkretnom slučaju povrijeđen i neki nacionalni propis, uslijed čega naknada isključivo po čl. 82. Uredbe ne bi bila dostatna ili prikladna. Vidi: Presuda *PS GbR*, para. 46-50.

81 Presuda *Scalable Capital*, para. 14.

naknade štete koja se duguje na temelju prava na naknadu nematerijalne štete, treba smatrati da šteta uzrokovana povredom osobnih podataka po svojoj prirodi nije manje važna od štete zbog tjelesne ozljede.⁸²

U literaturi je već upozoreno kako postoji ozbiljan rizik nastanka vrlo raznovrsne sudske prakse u vezi s kriterijima za utvrđivanje iznosa naknade nematerijalne štete.⁸³ Osim t. 146. preambule Uredbe u kojoj je istaknuto kako bi ispitanici trebali dobiti potpunu i učinkovitu naknadu za štetu koju su pretrpjeli povredom Uredbe, ona ne sadrži nikakve smjernice koje bi poslužile nacionalnim pravima država članica u utvrđivanju kriterija za određivanje iznosa naknade nematerijalne štete. S druge strane, valja podsjetiti kako je Sud EU-a odlučno isticao da su pojmovi „materijalna i nematerijalna šteta“ i „naknada za pretrpljenu štetu“ iz čl. 82. Uredbe autonomni pojmovi prava Europske unije koje treba tumačiti ujednačeno u svim državama članicama.⁸⁴ Dakle, pojam nematerijalne štete iz čl. 82. Uredbe je autonoman pojam koji se mora ujednačeno tumačiti na području Europske unije, ali kriteriji za utvrđivanje iznosa naknade takve štete različiti su od države do države. Ostavljanje nacionalnim pravima država članica da samostalno utvrđuju kriterije na temelju kojih će se određivati naknada nematerijalne štete problematično je i zbog činjenice što ni zakonodavci država članica ni nacionalni sudovi nisu ovlašteni tumačiti pojam nematerijalne štete iz čl. 82. Uredbe (za navedeno je nadležan isključivo Sud EU-a).⁸⁵ Također, treba istaknuti da Sud EU-a do sada nije nijednom izričito ustanovio da je novčana naknada jedini oblik popravljivanja neimovinske štete iz čl. 82. Uredbe, odnosno trenutno nije isključeno da bi se moralnom satisfakcijom mogla popravljati šteta prema čl. 82. Uredbe, što pitanju određivanja različitih kriterija u okviru nacionalnih prava različitih država članica daje dodatnu dimenziju.⁸⁶

Republika Hrvatska u trenutku pisanja ovog rada nema usvojen nijedan poseban kriterij s pomoću kojih bi se određivali iznosi naknada nematerijalne štete iz čl. 82. Uredbe. Orijehtacijski kriteriji Vrhovnog suda Republike Hrvatske,⁸⁷ s pomoću kojih se utvrđuje visina pravične novčane naknade neimovinske štete ne spominju štetu prouzročenu povredom prava na zaštitu osobnih podataka. U 2020. godini Orijehtacijski kriteriji su izmijenjeni na način da su dotadašnji iznosi naknada povećani za 50 %, iz razloga povećane inflacije te povećanja prosječnih isplaćenih

82 Presuda *Scalable Capital*, para. 38-39.

83 Jonas Knetsch, „The Compensation of Non-Pecuniary Loss in GDPR Infringement Cases“, *European Journal of Privacy Law & Technologies*, Poseban broj (2020): 68.

84 Presuda *Österreichische Post*, para. 30.

85 Čl. 267. st. 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, pročišćena verzija, SL C 202, 7.6.2016.

86 Detaljnije vidi u: Katri Annikki Havu, „Damages Liability for Non-Material Harm in EU Case Law“, *European Law Review* 44, br. 4 (2019): 492-514 i citiranu sudsku praksu u vezi s naknadom nematerijalne štete u sudskoj praksi Suda EU-a.

87 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Orijehtacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete, Su-1331-VU/02, Su-II-1372/02 od 29. studenog 2002. (u daljnjem tekstu: Orijehtacijski kriteriji).

mjesečnih neto plaća,⁸⁸ dok je supstantivni dio kriterija ostao neizmijenjen.⁸⁹ Slijedom odluke Suda EU-a u predmetu *Scalable Capital*, dok je zamislivo kako bi hrvatski sudovi kriterij straha iz Orijehtacijskih kriterija na odgovarajući način mogli primijeniti i u slučajevima povrede prava na zaštitu osobnih podataka, nije sasvim očekivano da bi se kriteriji utvrđivanja naknade nematerijalne štete mogli na adekvatan način izjednačiti, primjerice, s kriterijima za utvrđivanje visine naknade za fizičke bolove iz Orijehtacijskih kriterija, gdje bi za neku „jaku“ povredu toga prava oštećenik dobivao određeni iznos, a za „srednje“ i „slabe“ povrede manje iznose po danima povrede. Dakle, barem na prvi pogled, bilo bi potrebno usvojiti potpuno nove, odnosno nezavisne kriterije za određivanje iznosa naknade nematerijalne štete iz čl. 82. Uredbe.

Mnogo spretnije rješenje, s obzirom na činjenicu da su nematerijalna šteta i naknada za pretrpljenu štetu autonomni pojmovi, bilo bi usvajanje ujednačenih kriterija na razini Europske unije koje bi nacionalni sudovi morali primjenjivati u postupcima pokrenutima po čl. 82. Uredbe. To bi bilo moguće i u skladu s čl. 98. Uredbe, prema kojem Komisija može podnositi zakonodavne prijedloge s ciljem izmjene drugih pravnih akata Europske unije o zaštiti osobnih podataka u svrhu osiguravanja jedinstvene i dosljedne zaštite pojedinaca s obzirom na obradu.⁹⁰ Pojedini autori ističu kako nije izgledno da će takvi kriteriji ikada biti usvojeni zbog činjenice što su različiti iznosi naknada takve štete odraz razlika u troškovima života i kupovnoj moći u različitim državama članicama.⁹¹ Međutim, dok se s takvim stajalištem možemo složiti, valja skrenuti pozornost na činjenicu da je Sud EU-a u predmetu *juris* istaknuo kako se za određivanje iznosa naknade štete koja se duguje na temelju odredbe čl. 82. Uredbe ne mogu primijeniti kriteriji iz čl. 83. Uredbe za određivanje iznosa upravnih kazni, jer je svrha tog članka kaznena, naspram čl. 82. Uredbe kojemu je svrha kompenzacijska.⁹² Uzimajući u obzir navedeno shvaćanje, ne možemo tvrditi da bi bilo riječi o potpunoj i učinkovitoj naknadi te ispunjenju kompenzacijske svrhe čl. 82. Uredbe ako bi prema hrvatskim kriterijima bila predviđena manja najviša granica naknade štete, primjerice, za strah pretrpljen povredom Uredbe, od primjerice nizozemskih kriterija, posebice ako strah jednog hrvatskog i jednog nizozemskog državljanina potječu od iste povrede Uredbe.

88 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Su-IV-47/2020-5, Pravno shvaćanje usvojeno na sjednici 5. ožujka 2020. i 15. lipnja 2020.

89 Potrebno je skrenuti pozornost na stajalište kako je Orijehtacijske kriterije za naknadu neimovinske štete ponovno potrebno povećati, zbog činjenice da kumulativna stopa inflacije u posljednje četiri godine iznosi čak dvije trećine stope inflacije u intervalu od usvajanja Orijehtacijskih kriterija 2002. godine do njihove izmjene 2020. godine. Detaljnije vidi u: Damir Jelušić, „Vrijeme je da Vrhovni sud RH ponovno izmijeni orijehtacijske kriterije za naknadu neimovinske štete“, *Informator*, br. 6823 (2024): 1-3.

90 Istovrsna razmišljanja i detaljniju raspravu o navedenom vidi u: Janeček i Teixeira Santos, „The Autonomous Concept“, 541.

91 Jonas Knetsch, „The Compensation of Non-Pecuniary Loss“, 68.

92 Presuda *juris*, para. 57-59. Vidi i čl. 83. st. 2. i st. 5. Uredbe. Istovrsno stajalište zauzeto je i u presudi *MDK Nordrhein*, para. 86-87.

4. ZAKLJUČAK

Odgovornost za štetu zbog povrede prava na zaštitu osobnih podataka počela je tijekom posljednje godine dana dobivati jasnije obrise kroz detaljnija tumačenja čl. 82. Uredbe, koja je Sud EU-a dao povodom niza pitanja postavljenih od strane nacionalnih sudova. U relativno je kratkom periodu iznijet niz tumačenja čl. 82. Uredbe, što je svakako pozitivan korak u kontekstu primjene navedene odredbe. Međutim, potrebno je istaknuti da analize predmetnih tumačenja Suda EU-a iz teorijske perspektive potencijalno otvaraju više dodatnih pitanja (od kojih svako zahtijeva zasebnu, temeljitu pravnoznastvenu analizu), nego što nude nedvosmislene odgovore o načinu primjene te odredbe. U nastavku stoga jezgrovito prikazujemo navedene zaključke, ističući pri tom određene probleme o kojima bi se Sud EU-a trebao naknadno dodatno očitovati.

Pojam „nematerijalne štete“ iz čl. 82. Uredbe je pojam kojeg se ne smije poistovjećivati s ekvivalentnim pojmovima u nacionalnim pravnim sustavima država članica, to je autonomni pojam koji mora imati ujednačeno tumačenje u cijeloj Europskoj uniji, a koje u skladu s t. 146. preambule Uredbe mora biti široko. Kako bi ispitanici ostvarili pravo na naknadu štete na temelju čl. 82. Uredbe, moraju dokazati da su u konkretnom slučaju kumulativno ispunjene tri pretpostavke odgovornosti: da je došlo do povrede njihovih osobnih podataka, da im je time prouzročena šteta te da postoji uzročna veza između povrede osobnih podataka i prouzročene štete. Dakle, sama povreda Uredbe (protupravnost) nije dovoljna da ispitanici ostvare pravo na naknadu štete, već njome mora biti prouzročena šteta (bila ona materijalna ili nematerijalna). Četvrta pretpostavka odgovornosti je krivnja voditelja obrade, koja se predmnijeva, a voditelj se obrade može osloboditi odgovornosti samo ako dokaže da ni na koji način nije odgovoran za događaj koji je prouzročio štetu. S obzirom na navedenu formulaciju, oslobođanje od odgovornosti voditelja obrade svakako ne bi trebalo biti jednostavno, odnosno ta odgovornost treba biti „objektivizirana“, tako da je dovoljna povreda odredbi Uredbe, a da nacionalni sudovi dodatno ne ulaze u procjene u kojoj se mjeri određeni nedostaci tehničkih i organizacijskih mjera voditelja obrade mogu pripisati njegovoj krivnji (namjeri ili nepažnji), jer to bi svakako dovelo do neprihvatljive neujednačenosti stupnja zaštite osobnih podataka na području Europske unije.

Voditelj se obrade ne može osloboditi odgovornosti tvrdeći da je štetu prouzročila osoba pod njegovim vodstvom, odnosno njegov zaposlenik, ali se može osloboditi odgovornosti ako dokaže da je proveo sve odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere u skladu s čl. 32. Uredbe. Što su veći rizici svojstveni konkretnoj obradi, to voditelj obrade mora jamčiti veću razinu sigurnosti osobnih podataka, a o tome jesu li mjere kojima voditelj obrade osigurava tu razinu sigurnosti bile odgovarajuće, odlučuje sud s obzirom na sve okolnosti slučaja, pri čemu nije nužno da se o tome provede sudsko vještačenje.

Nadalje, nije potrebno da nematerijalna šteta dosegne određeni minimalni stupanj ozbiljnosti kako bi ispitanici ostvarili pravo na naknadu, niti je potrebno dostići određeni „najniži prag“ štete. Čim postoji nematerijalna šteta prouzročena

povredom Uredbe koja je s tom povredom u uzročnoj vezi, a ne postoje razlozi koji oslobađaju krivnje vođitelja obrade, ispitanik ostvaruje pravo na naknadu štete na temelju čl. 82. Uredbe. S navedenim u vezi, nije nužno da su osobni podatci ispitanika doista zloporabljeni, već i neovlašteno otkrivanje ili neovlašten pristup osobnim podacima ispitanika, može ispitaniku prouzročiti nematerijalnu štetu koju je potrebno nadoknaditi. Valja napomenuti kako se ta nematerijalna šteta može manifestirati kao ispitanikova bojazan, tj. strah da će do zloporabe njegovih podataka doista i doći, ali ne može se raditi tek o pukom strahu od zloporabe, već ispitanik mora dokazati negativne štetne posljedice toga straha. Svrha čl. 82. Uredbe je kompenzacijska, a ne kaznena. Dakle, u slučajevima naknade štete prema čl. 82. Uredbe, nadoknađuje se samo stvarna pretrpljena šteta, dok naknada mora biti potpuna i učinkovita, čak i ako je riječ o minimalnom iznosu naknade štete.

Treba razlikovati krađu podataka od krađe identiteta i prijave povezane s identitetom. Sama krađa podataka (preuzimanje nadzora nad tim podacima) daje ispitaniku pravo na naknadu štete ako su ispunjene ostale pretpostavke odgovornosti, neovisno o tome je li ona rezultirala i krađom identiteta (korištenjem tih podataka).

Naposljetku, ni Uredba, a nažalost ni recentna tumačenja Suda EU-a, ne sadrže nikakve smjernice koje bi poslužile nacionalnim zakonodavcima i sudovima država članica pri utvrđivanju kriterija za određivanje iznosa naknade nematerijalne štete. Iako je neimovinska šteta iz čl. 82. Uredbe autonomni pojam, kriterije za utvrđivanje iznosa naknade mora ustanoviti nacionalno pravo, uz poštovanje načela ekvivalentnosti i djelotvornosti. Pri tome nema nikakve hijerarhije u pogledu kriterija za utvrđivanje iznosa naknade štete zbog povrede prava na zaštitu osobnih podataka te kriterija s pomoću kojih se utvrđuje iznos naknade zbog drugih povreda, poput onih prouzročenih tjelesnom ozljedom.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Baghrizabehi, Denis. „The Current State of National Procedural Autonomy: A Principle in Motion“. *InterEULawEast: Journal for the International and European Law, Economics and Market Integrations* 3, br. 1 (2016): 13-30.
2. Bukovac Puvača, Maja. „Funkcije pravične novčane naknade u hrvatskom odštetnom pravu“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 37, br. 1 (2016): 155-173.
3. Bukovac Puvača, Maja i Armando Demark. „Pravo na zaštitu osobnih podataka kao temeljno pravo i odgovornost za štetu zbog njegove povrede“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 40, br. 1 (2019): 287-315.
4. Havu, Katri Annikki. „Damages Liability for Non-Material Harm in EU Case Law“. *European Law Review* 44, br. 4 (2019): 492-514.
5. Janeček, Václav i Cristiana Teixeira Santos. „The Autonomous Concept of „Damage“ According to the GDPR and Its Unfortunate Implications: Österreichische Post“. *Common Market Law Review* 61, br. 2 (2024): 531-544.
6. Jelušić, Damir. „Vrijeme je da Vrhovni sud RH ponovno izmijeni orijentacijske kriterije za naknadu neimovinske štete“. *Informator*, br. 6823 (2024): 1-3.
7. Knetsch, Jonas. „The Compensation of Non-Pecuniary Loss in GDPR Infringement Cases“. *European Journal of Privacy Law & Technologies*, Poseban broj (2020): 132-153.

8. Li, Shu. „Compensation for Non-Material Damage under Article 82 GDPR: A Review of Case C-300/22“. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 30, br. 3 (2023): 335-345.
9. Maganić, Aleksandra. „Predstavničke tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača u Republici Hrvatskoj“. *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse* br. 20 (2023): 146-161.
10. Miličević, Marija. „Zakon o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača - korak prema djelotvornijoj zaštiti potrošača“. *FIP – Financije i pravo* 11, br. 2 (2023): 9-30.
11. Mišćenić, Emilia, Ivana Kunda, Silvija Petrić, Vlatka Butorac Malnar, Danijela Vrbljanac i Sandra Winkler. *Europsko privatno pravo: posebni dio*. Zagreb: Školska knjiga, 2021.
12. Mulders, Stephen. „Collective Damages for GDPR Breaches: A Feasible Solution for the GDPR Enforcement Deficit?“. *European Data Protection Law Review* 8, br. 4 (2022): 493-506.
13. Porcedda, Maria Grazia. *Cybersecurity, Privacy and Data Protection in EU Law: A Law, Policy and Technology Analysis*. Oxford: Hart Publishing, 2023.
14. Walters, Robert i Marko Novak. *Cyber Security, Artificial Intelligence, Data Protection & the Law*. Singapur: Springer, 2021.

Pravni propisi:

1. Direktiva (EU) 2020/1828 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa potrošača i stavljanju izvan snage Direktive 2009/22/EZ, SL L 409, 4.12.2020.
2. Direktiva (EU) 2022/2555 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o mjerama za visoku zajedničku razinu kibersigurnosti širom Unije, izmjeni Uredbe (EU) br. 910/2014 i Direktive (EU) 2018/1972 i stavljanju izvan snage Direktive (EU) 2016/1148 (Direktiva NIS 2), SL L 333, 27.12.2022.
3. Ugovor o funkcioniranju Europske unije, pročišćena verzija, SL C 202, 7.6.2016.
4. Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka), SL L 119, 4.5.2016.
5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 80/22.
6. Zakon o kibernetičkoj sigurnosti, Narodne novine, br. 14/24.
7. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 155/23.
8. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 96/08., 84/08., 123/08., 57/11., 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23.
9. Zakon o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača, Narodne novine, br. 59/23.

Sudska praksa:

1. Mišljenje nezavisnog odvjetnika Manuela Camposa Sánchez-Bordone od 6. listopada 2022., *UI protiv Österreichische Post AG*, C-300/21, EU:C:2022:756.
2. Mišljenje nezavisnog odvjetnika Manuela Camposa Sánchez-Bordone od 25. svibnja 2023., *ZQ protiv Medizinischer Dienst der Krankenversicherung Nordrhein, Körperschaft des öffentlichen Rechts*, C-667/21, EU:C:2023:433.
3. Presuda od 4. svibnja 2023., *UI protiv Österreichische Post AG*, C-300/21, EU:C:2023:370.
4. Presuda od 11. travnja 2024., *GP protiv juris GmbH*, C-741/21, EU:C:2024:288.
5. Presuda od 14. prosinca 2023., *VB protiv Nacionalna agencija za prihode*, C-340/21,

- EU:C:2023:986.
6. Presuda od 14. prosinca 2023., *VX, AT protiv Gemeinde Ummendorf*, C-456/22, EU:C:2023:988.
  7. Presuda od 16. prosinca 1976., *Rewe-Zentralfinanz eG and Rewe-Zentral AG v Landwirtschaftskammer für das Saarland*, C-33/76, EU:C:1976:188.
  8. Presuda od 20. lipnja 2024., *AT, BT protiv PS GbR, VG, MB, DH, WB, GS*, C-590/22, EU:C:2024:536.
  9. Presuda od 20. lipnja 2024., *JU, SO protiv Scalable Capital GmbH*, spojeni predmeti C-182/22 i C-189/22, EU:C:2024:531.
  10. Presuda od 21. prosinca 2023., *ZQ protiv Medizinischer Dienst der Krankenversicherung Nordrhein, Körperschaft des öffentlichen Rechts*, C-667/21, EU:C:2023:1022.
  11. Presuda od 22. lipnja 2023., *J.M. uz sudjelovanje Apulaistietosuojavaltuutettu, Pankki S*, C-579/21, EU:C:2023:501.
  12. Presuda od 25. siječnja 2024., *BL protiv MediaMarktSaturn Hagen-Iserlohn GmbH*, C-687/21, EU:C:2024:72.
  13. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete, Su-1331-VU/02, Su-II-1372/02 od 29. studenoga 2002.
  14. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Pravno shvaćanje usvojeno na sjednici, Su-IV-47/2020-5 od 5. ožujka 2020. i 15. lipnja 2020.

Mrežne stranice:

1. *Agencija za zaštitu osobnih podataka*. Pristup 7. studenoga 2024. <https://azop.hr/nadzornim-postupanjem-utvrden-voditelj-obrade/>
2. *Agencija za zaštitu osobnih podataka*. Pristup 8. rujna 2024. <https://azop.hr/agenciji-za-naplatu-potrazivanja-izrecena-upravna-novcana-kazna-u-iznosu-od-226-milijuna-aura/>
3. *Agencija za zaštitu osobnih podataka*. Pristup 9. rujna 2024. <https://azop.hr/agenciji-za-naplatu-potrazivanja-eos-matrix-d-o-o-izrecena-upravna-novcana-kazna-u-iznosu-od-547-milijuna-aura/>
4. *Dnevnik.hr*. Pristup 10. rujna 2024. <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/hakeri-napali-splitski-aerodrom-trazimo-alternativna-rjesenja-molimo-putnike-za-strpljenje---860065.html>
5. *Europska komisija, Visoki predstavnik Europske unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, Zajednička komunikacija Europskom parlamentu i Vijeću, Strategija EU-a za kibersigurnost za digitalno desetljeće*. Pristup 11. rujna 2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0018>
6. *Europsko vijeće, Kibernetička sigurnost (kibersigurnost): kako se EU bori protiv kiberprijetnji*. Pristup 10. rujna 2024. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cybersecurity/>
7. *Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga*. Pristup 10. rujna 2024. <https://www.hanfa.hr/vijesti/rezultati-istrage-o-posljedicama-napada-na-racunalni-sustav-hanfe/>
8. *Index.hr*. Pristup 10. rujna 2024. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/haker-ukrao-13-gb-podataka-agenciji-za-znanost-i-visoko-obrazovanje-uhicen-je/2590959.aspx>
9. *Index.hr*. Pristup 11. rujna 2024. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/zagrebaciki-holding-hakeri-napali-autobusni-kolodvor-nemoguca-online-kupnja-karata/2581828.aspx>
10. *Nacional.hr*. Pristup 7. studenoga 2024. <https://www.nacional.hr/sigurnosni-incident-iscurili-osobni-podaci-o-vlasnicima-automobila-u-hrvatskoj-policija-provodi-istragu/>
11. *Nacional.hr*. Pristup 10. rujna 2024. <https://www.nacional.hr/novi-kiberneticki-napad-na-udaru-hakera-hzzo-ne-otvarajte-mailove-laznih-posiljatelja/>
12. *Poslovni dnevnik*. Pristup 10. rujna 2024. <https://www.poslovni.hr/hrvatska/hakeri-ucjenjuju-kbc-rebro-imate-rok-do-18-srpnja-za-uplatu-4447492>

Maja Bukovac Puvača*
Armando Demark**

Summary

RECENT CASE-LAW OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION ON LIABILITY FOR DAMAGES DUE TO VIOLATION OF THE RIGHT TO PROTECTION OF PERSONAL DATA

This paper presents the most recent decisions of the Court of Justice of the European Union on the interpretation of specific terms in Article 82 of the General Data Protection Regulation, which provides for liability for damages. The direct application of the Regulation before the Member States' courts raises numerous questions about the compatibility of national law provisions with those of the Regulation. This includes issues related to non-material damage and the determination of its amount, the nature and conditions of liability for damage and the burden of proof in compensation proceedings for such damage. In the previous year, the Court's interpretations have improved the private enforcement system of the Regulation to a certain extent, but many questions remain unanswered. Among them, those that stand out are certainly the ones resulting from the fact that the concept of non-material damage is autonomous and must have a uniform interpretation throughout the European Union. Since the Regulation neither prescribes criteria for determining the amount of compensation for such damage nor it provides guidance to national legislators and courts in this regard, it is uncertain to what extent its objectives can be achieved with the current regulation.

Keywords: *liability for damage; non-material damage; protection of personal data; principle of procedural autonomy; identity theft.*

---

* Maja Bukovac Puvača, Ph.D., Full Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; maja.bukovac.puvaca@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3266-2108>.

** Armando Demark, Ph.D., Assistant Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; ademark@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9986-2169>.

